

Sammanfattning av forskningsstudie

Hur ser intressenter till den svenska industrins klimatomställning på utmaningar i innovationsprocessen?

Johnn Andersson, Hans Hellsmark och Elizaveta Johansson

2023-07-20

Bakgrund

Sveriges klimatmål kräver en långtgående omställning av inhemsk industri. Det är viktigt att förstå hur olika intressenter ser på utmaningar i innovationsprocessen.

Sveriges klimatpolitiska ramverk sätter mål om att nå noll nettoutsläpp av växthusgaser till 2045 och att negativa utsläpp ska genereras därefter. Det innebär att den inhemska industrin, som står för cirka en tredjedel av de totala utsläppen, måste genomgå en snabb och omfattande klimatomställning. De senaste åren har både myndigheter och företag växlat upp sitt arbete med att genomföra omställningen. Det sker stora investeringar i utveckling och implementering av ny teknik baserad på elektrifiering, vätgas, biomassa, återvinning och koldioxidinfångning. Samtidigt krävs en ännu snabbare takt i omställningen för att klimatmålen ska kunna nås.

Trots att klimatmålen stöds av näringsliv, forskning och politik, är det troligt att intressenter uppfattar problem och lösningar på olika sätt. Det kan leda till hinder som försenar och försvårar de innovationsprocesser som krävs för att genomföra omställningen. Till exempel kan olika idéer om vilken teknik som bör utvecklas göra att myndigheter, forskare och företag strävar åt olika håll, trots att omställningen kräver bred samverkan. Därtill kan vissa perspektiv osynliggöras när omställningen formas av inflytelserika aktörer. Att förstå vad olika intressenter tycker om utmaningar i innovationsprocessen är därför viktigt för att utforma en effektiv, inkluderande och legitim omställningspolitik.

Målsättning

Vårt mål är att identifiera utmaningsnarrativ bland intressenter till den svenska industrins klimatomställning.

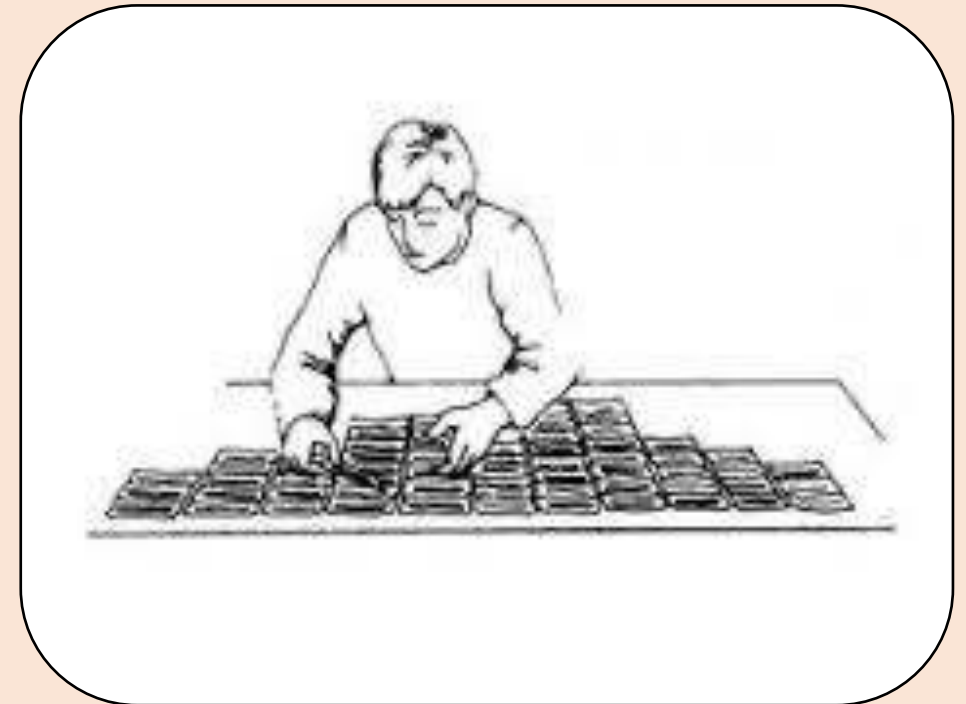
Studiens övergripande syfte är att öka förståelsen för olika perspektiv på utmaningar i omställningen mot mer hållbara sätt att producera och konsumera. Det sker genom att identifiera och analysera vilka narrativ som förekommer bland myndigheter, forskare, företag and andra intressenter den svenska industrins klimatomställning. Därigenom genereras kunskap med stor relevans för utformningen av svensk omställningspolitik, för intressenter som påverkar och påverkas av utvecklingen av ny teknik samt för den vetenskapliga litteraturen om hållbarhetsomställning.

Metod

Vi utgår från Q metodik – det är en ansats som används inom flera vetenskapsområden för att identifiera narrativ i förhållande till olika fenomen och frågeställningar.

Studien började med att 50 möjliga omställningsutmaningar formulerade med utgångspunkt i expertintervjuer, rapporter, media och vetenskaplig litteratur. Sedan rekryterade vi 25 deltagare som representerar olika perspektiv på industrins klimatomställning. Under digitala intervjuer som genomfördes våren 2022, lät vi därefter deltagarna sortera utmaningarna – från mindre viktig till mycket viktig – enligt en förbestämd mall. Statistiska metoder användes sedan för att identifiera ”typiska” sorteringar som representerar vanligt förekommande narrativ. Intryck och resonemang under sorteringsintervjuerna gjorde det slutligen möjligt att formulera, fördjupa och jämföra narrativen.

Resultat och slutsatser

Studiens empiriska resultat består av fyra utmaningsnarrativ som belyser olika vanligt förekommande perspektiv bland intressenter till den svenska industrins klimatomställning.

NARRATIV 1

Vi behöver tydliga regler och mer samarbete!

Inom detta narrativ menar intressenter att industrin är redo att genomföra omställningen, men att det krävs ett globalt regelverk som driver fram mer samarbete över organisationsgränser.

NARRATIV 2

Vi behöver mer vägledning och stöd från politiken!

Inom detta narrativ fokuserar intressenter på de insatser som genomförs av nationella myndigheter. Grundtanken är att det krävs mer vägledning och stöd för att omställningen ska kunna ske.

NARRATIV 3

Vi har inte de teknologier som krävs för att nå nollutsläpp!

Inom detta narrativ uppfattas tekniken som det stora problemet. Intressenter har en skeptisk syn och tror inte att de lösningar som utvecklas idag kan möjliggöra omställningen

NARRATIV 4

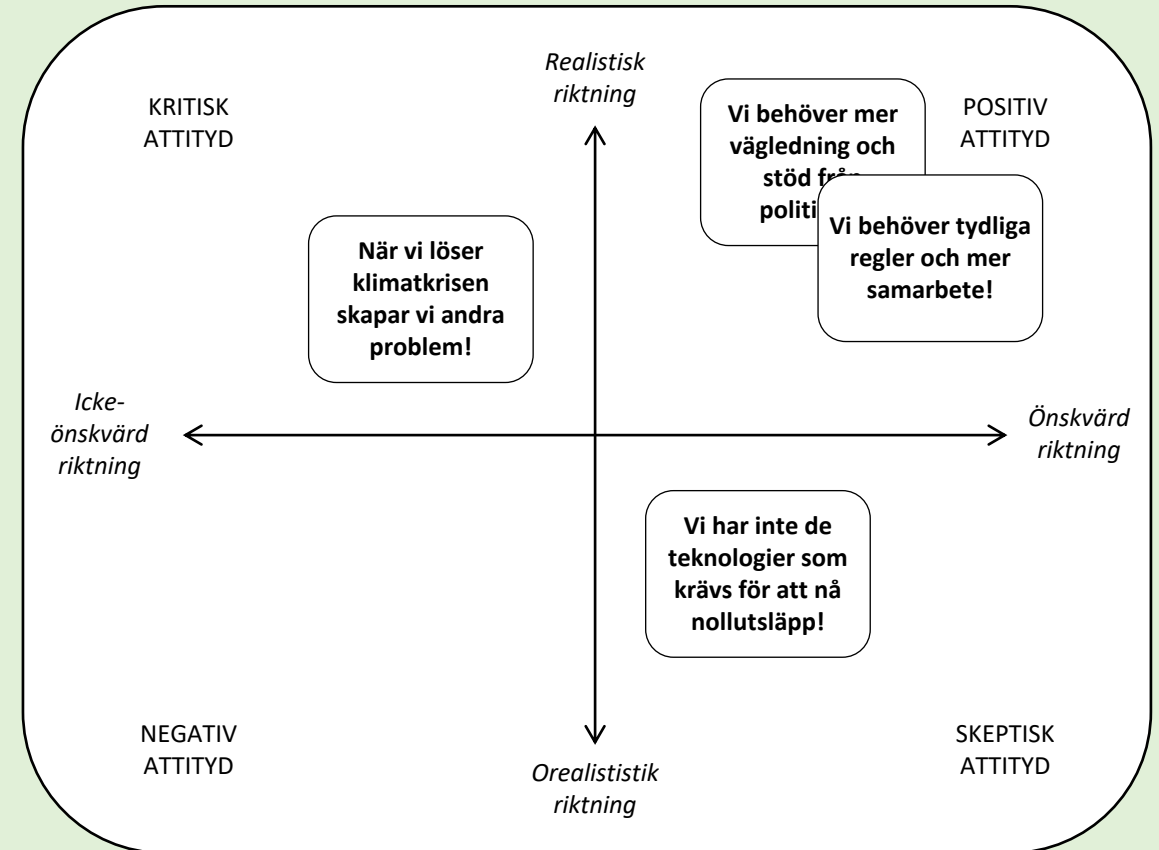
När vi löser klimatkrisen skapar vi andra problem!

Inom detta narrativ kritiserar utvecklingen fokus. Ny teknik anses förvärra andra miljö- och samhällsproblem. Istället efterfrågas en omställning där även konsumtionsmönster förändras.

Resultat och slutsatser

Resultatet belyser olika attityder till hållbarhetsomställning.

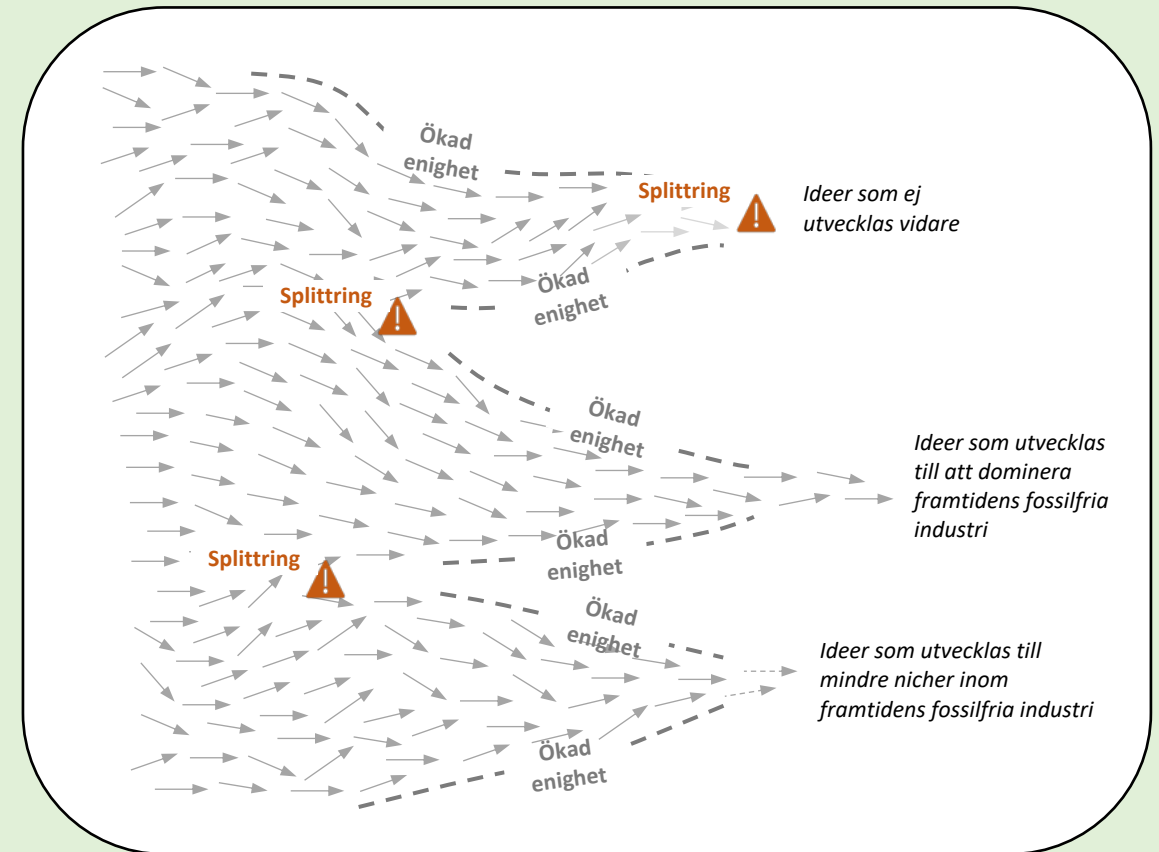
Inom studien ser vi att intressenter har olika perspektiv på omställningens riktning och därigenom uppvisar olika attityder. Två av narrativen har en positiv attityd. De anser båda att omställningens riktning är realistisk och önskvärd, men är oense om vad som är viktigast för att accelerera utvecklingen. Ett annat narrativ har en skeptisk attityd. Riktningen är förvisso önskvärd, men anses inte kunna leda till nollutsläpp. Det sista narrativet har en kritisk attityd. Här anses riktning realistisk, men icke-önskvärd då den förvärrar andra problem.

Resultat och slutsatser

Resultatet visar att splittring är ofrånkomlig, trots att hållbarhetsomställning ofta präglas av ökande enighet.

Inom studien blottläggs åsiktsskillnader som bottnar i bristande kunskap. Här kan lärandeprocesser leda till ökande enighet. Men det finns också åsiktsskillnader som som bottnar i olika grundläggande värderingar. Det leder till att splittring är en ofrånkomlig del av omställningen. I förlängningen kommer nämligen inte alla att få som de vill. Samtidigt som vissa idéer utvecklas till att dominera framtidens industri, kommer andra idéer endast att utgöra mindre nischer eller inte utvecklas alls.

Resultat och slutsatser

Resultatet understryker vikten av att politiken främjar brett lärande och dialog, erkänner och respekterar olika värderingar och perspektiv samt möjligtvis kompenserar omställningens förlorare.

Brett lärande, genom forskning och experimenterande längs olika utvecklingsspår, är en förutsättning för att skapa faktabaserad samsyn kring för- och nackdelar kring olika lösningsalternativ. För att skapa möjligheter till ökad enighet, men också för att identifiera konflikter mellan olika värdebaserade perspektiv, krävs dialogprocesser som är öppna för ett brett spektrum av intressenter. Endast genom att erkänna och respektera olika värderingar och perspektiv, samt möjligtvis genom att kompensera omställningens förlorare, kan politiken behålla sin legitimitet.

LÄRANDE

DIALOG

ERKÄNNANDE

RESPEKT

KOMPENSATION

Referenser

Referens till den vetenskapliga artikel som sammanfattats i denna presentation

Andersson, J., Hellsmark, H., Johansson, E., forthcoming. Challenge narratives in transformative policy missions: The case of Swedish industry decarbonization. Under review.

Övriga utvalda referenser med relevans för studien

Wanzenböck, I., Wesseling, J.H., Frenken, K., Hekkert, M.P., Weber, K.M., 2020. A framework for mission-oriented innovation policy: Alternative pathways through the problem-solution space. Sci Public Policy 47, 474–489.

Watts, S., Stenner, P., 2012. Doing Q Methodological Research: Theory, Method and Interpretation. Sage Publications, London, UK.

Wesseling, J.H., Lechtenböhmer, S., Åhman, M., Nilsson, L.J., Worrell, E., Coenen, L., 2017. The transition of energy intensive processing industries towards deep decarbonization: Characteristics and implications for future research. Renewable and Sustainable Energy Reviews 79, 1303–1313.